

Nestbehandeling wel of niet effectief?

4 oktober 2023

De FBE Noord-Holland vindt het belangrijk dat faunabeheerplannen worden gemaakt op basis van gedegen data en dat er gebruik wordt gemaakt van de (nieuwste) wetenschappelijke kennis. Over de inzet en de effectiviteit van nestbehandeling wordt regelmatig discussie gevoerd. De hoogste tijd dus, om Sovon te vragen hoe het precies zit. Kees Koffijberg deed onderzoek en legde de resultaten daarvan vast in de notitie '[Literatuurstudie naar de effecten van legselbehandeling op ganzenpopulaties](#)'.

*De verwachting is vaak dat elk ei dat je
onklaar maakt de populatie met één gans doet afnemen.
Was het maar zo makkelijk!*

[Kees Koffijberg]

Ganzen houden van Nederland

Kees Koffijberg werkt sinds 1995 bij de afdeling Monitoring van [Sovon](#), waar ze onderzoeken hoe vogelpopulaties zich ontwikkelen en waardoor die ontwikkelingen worden bepaald.

Zijn expertise zit op het snijvlak van biologie en beleid. Hij adviseert provincies en het ministerie van LNV over ganzenbeleid. Via de AEWA* is hij ook betrokken bij de ontwikkeling van internationaal beleid.

* Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds <https://www.unep-aewa.org/en>

“Er zijn heel veel ganzen in Noord-Holland, en die veroorzaken schade aan de landbouw. Ook kan de vliegveiligheid in het geding komen. Mogelijk ondervindt ook de natuur schade, bijvoorbeeld bij bijzondere vegetaties, of is er een effect op andere broedvogels – maar het is heel moeilijk om die natuurschade van lokale effecten op te schalen naar een groter plaatje. (Noot van de redactie: lees [hier](#) het interview met Martijn de Jong van Natuurmonumenten over schade door ganzen aan de natuur).”

Ganzen hebben het bijzonder goed in Nederland. Onze landbouw is ingericht op hoge opbrengsten en ganzen profiteren daarvan; ze hebben heel veel voedsel ter beschikking. Tegelijk is het landschap doorspekt van kleine en grotere wateren en moerasgebieden waar ganzen rustig kunnen broeden. En die gebieden worden vaak omringd door boerenland. Het beheren van ganzenpopulaties, en alle maatregelen die daarvoor kunnen worden ingezet, heeft dan ook veel aandacht van de FBE's.”

Aanleiding en opzet onderzoek

“Uit eerder onderzoek was al gebleken dat nestbehandeling niet zo effectief is als mensen vaak verwachten. Vanuit de FBE Noord-Holland en het Algemeen Bestuur van 't Twiske was er behoefte om dat helder te krijgen: wanneer pas je nestbehandeling toe, en wanneer niet? Om dat duidelijk te krijgen, heb ik een uitgebreide literatuurstudie gedaan, waarin ik

veel verschillende onderzoeken met elkaar heb vergeleken.”

Nestbehandeling toepassen

“Bij het beheren van ganzenpopulaties heb je twee keuzes: nestbehandeling of ingrijpen in het leven van volwassen vogels (verjagen, afschot). Met nestbehandeling zorg je ervoor dat nesten niet succesvol uitkomen. Je kunt eieren weghalen, inprikken of met olie behandelen.

Ganzen hebben normaal gesproken één legsel per seizoen. Maar als dat vroeg in het seizoen wordt opgegeten of stuk gemaakt door een ander dier, dan is er een tweede legsel mogelijk. Dat heeft dan meestal wel minder eieren, het is een soort restcapaciteit. En die jongen hebben ook minder kans op overleven.

Als je eieren vroeg weghaalt uit het nest, dan leggen ze dus nieuwe eieren. Maar je wilt het ook niet te laat doen, want dan zijn het al bijna kuikens. Als je de eieren heel laat, door inprikken of behandelen met olie, blijven de ganzen wel langer broeden. Dan is het vaak al zo laat in het seizoen dat ze niet aan een nieuw legsel beginnen.

Er zijn dus heel wat factoren waar je rekening mee moet houden als je nestbehandeling wilt toepassen. En er is – in tegenstelling tot landen als Amerika en Canada – geen protocol voor. Iedereen doet het naar eigen inzicht.”

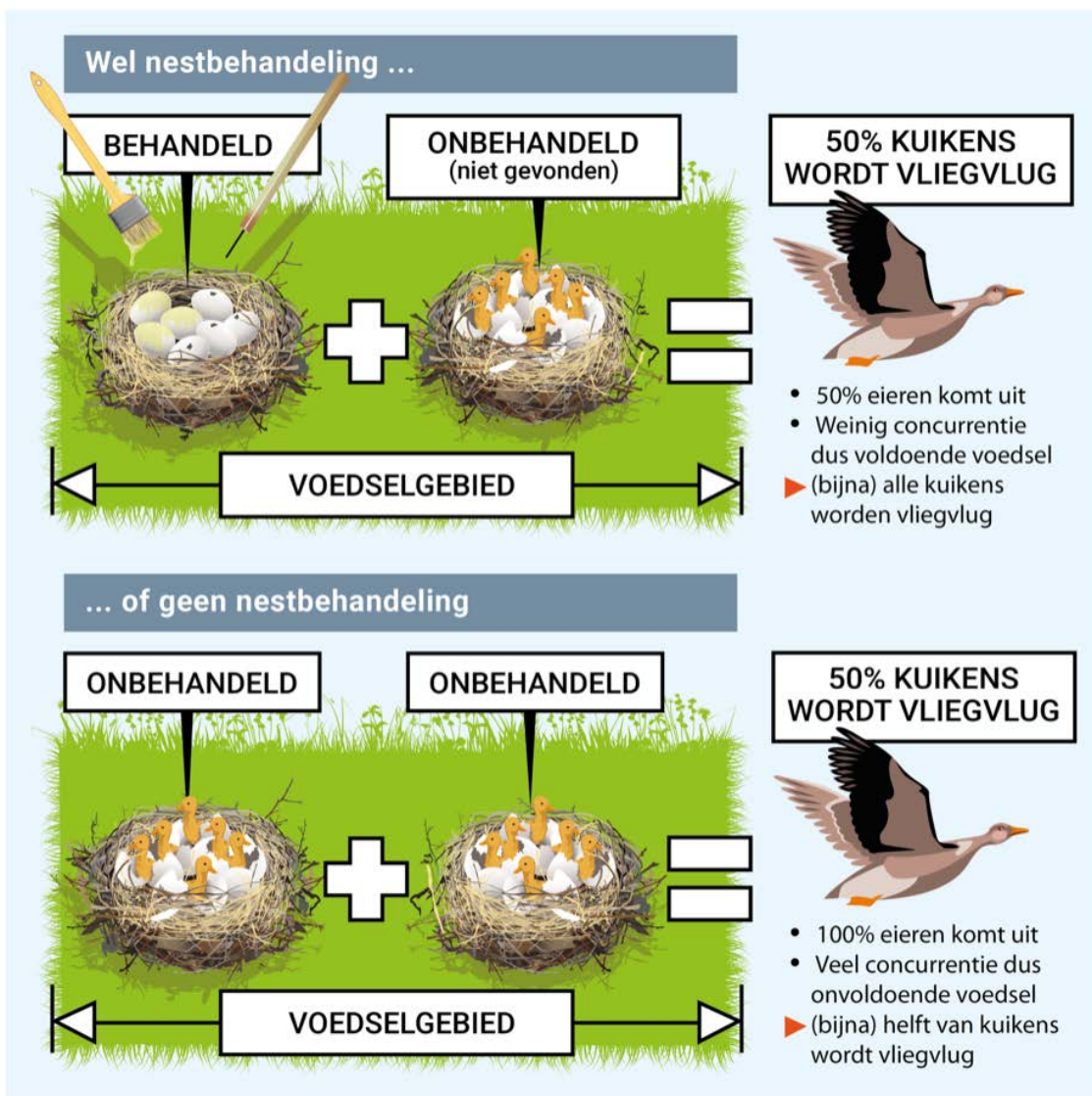
Waarom nestbehandeling niet effectief is

“Het is heel begrijpelijk dat mensen denken dat als er minder eieren uitkomen, er minder vogels volwassen worden en dat daarmee ook de populaties ganzen krimpen. Het lijkt zó logisch, en toch werkt het niet zo! Sterker nog, het onderzoek wijst uit dat nestbehandeling in de meeste gevallen niet effectief is.

Hoe dat kan? Stel dat 25 ganzenparen in een gebied 100 eieren leggen. Van nature leiden daarvan slechts 10 eieren tot een vliegvlug jong. Als je nestbehandeling toepast, vind je nooit alle nesten. Ook laat men vaak één ei in het nest achter, om te voorkomen dat ganzen een

tweede legsel krijgen. Al met al is er dan evenveel kans dat er 10 jongen vliegvlug worden. Dat heeft te maken met de hoeveelheid kuikens en het oppervlak van het voedselareaal. Als er minder kuikens zijn, hebben ze ook minder concurrentie en dus meer kans om groot te worden.

Om nestbehandeling effectief te laten zijn zou je gedurende het hele volwassen leven van een gans, pakweg zo'n 10 of 15 jaar, ieder jaar opnieuw moeten zorgen dat geen enkel jong van hem groot wordt. Dat is enorm intensief. Zeker als je weet dat ganzen hun nesten steeds beter verstoppert, als het vaker onklaar wordt gemaakt.”

Ongewenste neveneffecten

“Het opzo’n schaalonklaarmaken van de nesten heeft nog een ander nadeel. Het leidt namelijk tot verstoring, vooral in natuurgebieden. Als je daar doorheen loopt, trap je het riet plat en vorm je een pad waarover bijvoorbeeld vossen gemakkelijk bij de nesten van broedvogels kunnen komen. Dat is een bedreiging voor onder andere bruine kiekendieven en purperreigers.

En dan hebben we het nog niet eens over de kosten die gemoeid zijn met intensieve toepassing van nestbehandeling. Zelfs als je voor de uitvoering voldoende vrijwilligers kunt vinden, heb je een organisatie nodig die het hele proces jaar in jaar uit plant en begeleidt.”

In een stadspark kan het soms wel helpen

“We denken in Nederland vaak in een algemene maatregel die overal toepasbaar is, terwijl je juist per gebied moet bekijken welke mogelijkheden je hebt om iets aan het probleem te doen. Bij een stadspark met een beperkt aantal broedparen is de kans veel groter dat je wel alle nesten vindt en ze kunt behandelen. Maar in een moerasgebied met 300 broedparen is dat ondoenlijk.

De literatuurstudie leverde overigens nog een opvallend resultaat op. In een stadspark in Duitsland waren er veel klachten over het grote aantal ganzen en de poep die ze daar achterlieten. Daar werd toen nestbehandeling ingezet. Maar ondanks dat de populatie daardoor niet kleiner werd, kwamen er veel minder klachten binnen. Het idee dat er iets aan de overlast gedaan werd, was voldoende om minder overlast te ervaren. Een soort ‘placebo-

effect’. Maar ja, bij landbouwschade werkt dat natuurlijk niet zo, omdat die aantoonbaar en meetbaar is.”

Afwegingen maken

“Wat we kunnen concluderen, is dat ingrijpen in de overleving van volwassen ganzen sneller effect heeft. Het zijn immers langlevende dieren en met afschot zorg je ervoor dat ze korter leven. Terwijl als je ingrijpt in reproductie, je een veel grotere inspanning moet plegen om hetzelfde effect te krijgen, met kanttekeningen bij de uitvoerbaarheid en de effectiviteit.

Goed ganzenbeleid vraagt dus om maatwerk en om het loslaten van rechtlijnig denken. Ook de onderlinge afstemming tussen de provincies is een belangrijk aandachtspunt. Dat is echt nog een uitdaging, omdat elke provincie zijn eigen ganzenbeleid maakt. En ganzen houden zich nu eenmaal niet aan de provinciegrenzen.”

Lees hier de notitie [Literatuurstudie naar de effecten van legselbehandeling op ganzenpopulaties](#).

Reactie Patty Laan, FBE Noord-Holland

"We begrijpen goed dat afschot soms op ethische bezwaren stuit. Maar uit de literatuurstudie van SOVON blijkt dat nestbehandeling geen goed alternatief is om de populatie naar beneden te brengen. Sterker nog, als daardoor de populaties blijven groeien, kunnen we niet voorkomen dat er uiteindelijk méér afschot zal moeten plaatsvinden. Dat is natuurlijk niet de bedoeling.

Afschot vraagt overigens, net als nestbehandeling, een gerichte aanpak. De schade in Nederland wordt overwegend veroorzaakt door ganzen die hier jaarrond verblijven. Populatiebeheer op de trekkende ganzen heeft dan niet zo veel zin. Dit wordt dan ook niet gedaan in Noord-Holland.

Een ander voorbeeld is het pilotproject 'gecoördineerd beheer'. We leggen daarbij de focus op ganzen die tot broeden komen en dus zorgen voor reproductie. Jonge ganzen en ganzen die niet tot broeden komen zorgen er namelijk niet voor dat de populatie toeneemt. Het doel van de pilot is te komen tot een beheer dat ervoor zorgt dat er minder dieren gedood hoeven te worden, de schade afneemt en er evengoed een gezonde stand van ganzen is. Ganzen horen immers bij het Hollandse landschap.

Ik ben het met Kees eens dat de afstemming tussen de provincies beter moet. Daarom zijn de FBE's van Noord-Holland, Zuid-Holland en Flevoland een initiatief gestart om tot een gezamenlijk faunabeheerplan Ganzen 2024-2030 te komen. Op www.ganzenplan.nl lees je hoe we dat aanpakken en ook hoe je desgewenst kunt meedenken."

